УДК 811.133.1'373.43’’20’’

Чаленко Ю.А., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

УТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ПОЧАТКУ XXI ст. (на матеріалі преси та словникових видань)

У статті досліджуються актуальні способи утворення неологізмів, запозичення, акроніми, такі явища як "бельгіцизми", "квебеканізми". Аналізуються закономірності їх виникнення та вживання у французькій пресі. Розглянуто динаміку розширення словникового складу, відображеного у передових французьких словникових виданнях першої декади XXI ст.

Ключові слова: *неологізм, акронім, запозичення.*

Утворення та розвиток неологізмів завжди було актуальним питанням лінгвістики. Мова збагачується за рахунок запозичень, завдяки таким процесам, як суфіксація, префіксація, словотвір, телескопія, абревіація. Кожен із цих феноменів має свою особливість. Людство постійно стає свідком не тільки прогресу технічного, але й "мовного". Живий організм, яким усі ми користуємося з дитинства, те, що допомагає нам встановлювати стосунки, нові контакти, реалізовувати свої думки, ідеї – з одного боку, та висловлювати свої почуття, проявляти себе – з іншого.

"Мова постійно змінюється. Історична змінність мови – її суттєва ознака, внутрішня властивість. Як зазначав О.О. Шахматов, у цей момент мова не є такою, як вона була 10 хвилин тому. Здатність мови зазнавати змін забезпечує її відповідність новим потребам комунікативної і пізнавальної діяльності людини. Однак людина за своє життя не помічає змін у мові. Очевидно, саме цим можна пояснити факт, що вчені дійшли висновку про здатність мови змінюватись аж у XIX ст. Це настільки захопило їх, що вони майже протягом ста років вивчали тільки історичний аспект мови" [2, с. 184].

Один із напрямків динаміки мовної системи – збагачення її лексичного складу, яке відбувається різними шляхами.

Найпоширенішими способами утворення нових слів є такі процеси як суфіксація, префіксація, словотвір та абревіація. Порівняно нещодавно у сучасному мовознавстві стало актуальним вивчення акронімів. Акроніми – мовні одиниці, утворені зазвичай від початкових літер,елементів або цілих слів, що входять до

вихідного словосполучення, і набувають фонетичну будову та відповідну орфографію слова. М.А. Цюпа виділяє 4 типи акронімів.

1) Акроніми-сиглі, за походженням сиглі, які не стали повністю лексикалізованими (OVNI – **O**bjet **V**olant **N**ON **I**dentifié);

2) Власне акроніми, які стали повністю лексикалізованими Radar (Radio detection and ranging);

3) Акроніми – усічені одиниці, які утворюються шляхом усічення (prof – professeur);

4) Акроніми – телескопні слова, які за походженням є телескопними словами (smog – smoke+ fog (angl), brunch (breakfast+ lunch).

Залежно від фонетико-гафічного складу існують:

1) повні – акроніми, які читаються повністю по складах (Organic – Organisation autonome d'assurance vieillesse de l'industrie et de commerce);

2) змішані – акроніми, які читаються частково по складах (COPEFA Compagnie de petrole France-Afrique) [3].

Інший шлях поповнення вокабуляру – запозичення. У статті Т.М. Гейко зазначено, що наразі існує 3233 запозичені лексеми французької мови, що пов'язані у першу чергу зі сферами музики, кіно, образотворчого і прикладного мистецтва, архітектури та декору, літератури, театру і видовищ. При цьому "*найбільший вплив на макрополе культури та мистецтва французької мови здійснили англійська –946 л. од. (55,32 %), італійська –412 л. од. (24,09 %) та іспанська – 119 л. од. (6.96 %) мови, при-чому у XVIII – XIX ст. переважали італізми (187 л. од.), а у XX –XXI ст. домінують англо-американізми (850 л. од.). Разом із тим з 1970-х рр. спостерігається активний процес запозичення з неіндоєвропейських мов (арабської, африканських) у сфері сучасної музики та шоу-бізнесу, що зумовлено соціокультурною інтеграцією в контексті глобалізації, яка стикає простір і час. Наприклад: араб. – shaaby, chioukh (вокально-інструментальні традиції); африк. – mbaqanga, mbube (інструментальні традиції), soukous, kwassa-kwassa (музично-танцювальні традиції)"* [1].

Але провідне місце займають звичайно англіцизми та американізми. Англійські запозичення широко використовуються у спортивній термінології. Наприклад, у щоденній газеті Le Monde читаємо: *"Au 2e jour de la course, les duos, Zilliam Bon Mardion-Mathéo Jacqumound chez les hommes"* [7] (Le Monde, article "Grand angle sur la Pierra Menta 2013" 27.03.2013). Ален Деко, член Французької академії, наголошує на тому, що перш за все, аби

уберегти чисту французьку мову, необхідно навести лад в англійській: *"Бо та мова, яка зараз так широко використовується по всьому світу, все менше й менше подібна до справжньої англійської. Це певне мовне утворення, що виникло з англо-американської мови, яка зберегла англійські корені, але повна неологізмів, слів із приблизним сенсом та лінгвістичними деформаціями. Це вже не мова культури, адже мова і культура неподільні… Усім у Європі, включаючи жителів Британських островів, доведеться захищати свою рідну мову"* [4] .

Набирають ваги запозичення внутрішньомовні, із соціолектів, що не включалися раніше до складу унормованої мови. Загалом, за останні півсторіччя, стверджують учені, статус нормативної французької мови значно знизився. Якщо раніше мова арго була мовою певного прошарку населення, то зараз вона просочується в усі верстви населення за допомогою різноманітних ЗМІ, де ми знаходимо приклади вживання цієї лексики:

"Depuis le tournant pris par François Hollande, le groupe, en cas de désaccord, n'a qu'une alternative : le conflit majeur ou le baroud d'honneur, déplore M. Guedj." Le Monde 21.12.2011

"Il faut passer la frontière sous les barbelés, avec les snipers qui patrouillent, puis crapahuter pendant des kilomètres sur une moto ou à cheval, comme ce journaliste du New York Times mort après une crise d'asthme, il n'y a pas longtemps." Le Monde 22.02.2012

Восьме видання "Словника Французької академії" 1932–1935 рр. налічувало 32 тис. слів. Наразі готується нове 9-те видання словника, яке має охопити 55 тис. слів. Таке зростання кількості нових слів пояснюється тим, що у нове видання увійдуть дієслова, прикметники, іменники з нового арго – "верлану". Адже словники покликані сприяти збереженню чистоти мови, однак, повинні зважати і на її мобільність. У найавторитетніших виданнях словників "Petit Robert" та "Petit Larousse" вводять такі слова як "ripou" – верлан, утворений від слова "pourri", "beur" від слова "arabe"; так називають молодих арабів,які народилися у Франції у сім'ї іммігрантів, та "meuf" від слова "femme".

У 9-те видання "Словника Французької академії" планується додати такі арготичні терміни: *baroud, berge, came/camé, -ée, cave, crapahuter/crapahutage, dope, joint, marlou, III. marron, mataf (marine), III. mater, mateux, -euse, II. maton, -onne, patouille, I. pige, planque (argot de la police et militaire), planqué (argot militaire), poisse, II. postiche.* [5]

Видавництво **"Petit Larousse"** у 2010 додало 150 нових слів. У 2011 р. 150 загальних та 50 власних імен. Слова, які найбільше звертали на себе увагу у виданні 2012 року, зазначені на сайті [6]:

- Cabossé : adj. et n. Se dit d'une personne sur qui le sort s'est acharné : Les cabossés de la vie. "*Sur cette route cabossée, les flancs des voitures"* Le Figaro 12.10 2012

- Cross-média : n.m. Déclinaison d'une campagne publicitaire sur différents supports (affichage, presse, Internet, téléphone, hors-média, etc.).

- Papy-boomeur : n.m. Membre de la génération des baby-boomeurs qui atteint l'âge de la retraite.

- Big bang : n.m. sing. 2. Fig. Bouleversement provoquant un changement radical dans un secteur. Ex : Le big bang de l'énergie solaire.

- Continent : n.m. 2. Nouveau domaine de la connaissance, de la science. Ex : Le cerveau, continent que l'on découvre à peine.

- Crocodile : n.m. 3. Fig. Personne dure et impitoyable. Ex : Les crocodiles de la finance.

"Le Petit Robert" у 2013 році уводить до тлумачного словника такі слова з різних тематик (до них наводимо приклади з газети "Le Monde"):

Новини: agence de notation,

"Jeudi 21 mars, l'agence de notation Standard & Poor's a abaissé d'un cran, à " CCC ", la note de la dette de l'île et mis en garde contre une faillite du pays". Le Monde 23.03.2013

Продукти харчування :
acérola, bento, blender, bo bun, cachaça, cupcake, goji, gravlax, lager, makrout, panna cotta…

"A Paris, les experts en bento se multiplient à l'instar de Culinary Messengers qui décline des "paniers dégustation" typiquement japonais en plus de ses masters class avec de grands chefs." Le Monde 17.12.2012

Нові технології: audiodescription, billet (d'un blog), objet communicant, cyberdépendance

"Destiné aux netbooks, Chrome OS combine les fonctionnalités d'un navigateur Web et celles d'un système d'exploitation.." Le Monde 12.05 2012.

Медицина та біологія :
biomarqueur, chimérisme, granulomatose

"Cet examen a été plus fiable pour prédire l'extension de la maladie que des biomarqueurs classiques (tels l'antigène CA15-3) et la recherche de cellules tumorales circulantes.." Le Monde 16.03.2013

Наука, навколишнє середовище :

anthropisation, anthropisé, anthropocène, archéométrie

"Ces minutes de téléportation vers des lieux aquatiques insondables sont bientôt gâchées par de douloureux étirements du dos et des jambes" Le Monde 15.12.2012

Мистецтво: biopic, burlesque, dystopie, art modeste, œuvre orpheline, oscariser...

"Voilà dix ans que Spielberg songe à réaliser un biopic sur Lincoln" Le Monde 16.12.2012

"Квебеканізми": ambitionner ("aller trop loin, exagérer"), agent et agente de bord ("personne qui assure le service auprès des passagers d'un avion"), bar laitier, bobettes ("sous-vêtement masculin ou féminin qui couvre le bassin")

"Sur son chiffre d'affaires, la jeune femme reste discrète, mais elle ambitionne de dépasser les 10 millions de dollars annuels d'ici à 2016"

Le Monde 26.03.2013

"Бельгіцизми": panade ("goûter pour bébé, à base de fruits et de biscuits écrasés") [8]

"Comment ai-je fait pour me fourrer dans pareille panade?" Le Monde 16.03.2012

Підсумовуючи, можна сказати, що французька мова досить гнучка до сприйняття змін у мовному вокабулярі. Найбільший вплив на французьку мову має англійська. За рахунок мас-медій, мережі Інтернет, соціальних мереж запозичення швидше та легше проникають у іншу мову і започатковують серед молоді тенденцію до збагачення, а інколи й до мовного "забруднення".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Гейко Т.М.* Культурологічні запозичення у світлі глобалізації (на матеріалі лексем французької мови) http://www.philology.kiev.ua/library/zagal/Movni_i_konceptualni_2012_41_1/248_255.pdf

2. *Кочерган М.П.* Загальне мовознавство: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих закладів освіти.-К.: Видавничий центр "Академія",1999.-288с.(Альма-матер)

3. *Цюпа М.А.* Фонографічні й орфографічні особливості акронімів сучасної французької мови.-2008р.

4.http://www.infrance.ru/francais/francais-art/destin/destin.html

5.http://www.academie-francaise.fr/le-dictionnaire-la-9e-edition/exemples-de-mots-nouveaux

6.http://www.planet.fr/dossiers-de-la-redaction-les-nouveaux-mots-du-petit-larousse-illustre-2012.80530.1466.html
7. http://www.lemonde.fr/sport/portfolio/2013/03/27/grand-angle-sur-la-pierra-menta-2013_3148299_3242.html?xtmc=pierra_menta_2013&xtcr=2
8. http://www.linternaute.com/actualite/societe-france/les-nouveaux-mots-du-petit-robert-2013-0612.shtml

Стаття надійшла до друку 19.04.2013

Чаленко Ю.А., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

ОБРАЗОВАНИЕ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ НЕОЛОГИЗМОВ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ НАЧАЛА XXI В. (на материале прессы и словарных изданий)

В статье рассматриваются актуальные способы образования неологизмов, заимствования, акронимы, такие явления, как "бельгицизмы", "квебеканизмы". Анализируется их появление и употребление во французской прессе. Прослеживается динамика расширения словарного состава, отраженного в ведущих французских словарных изданиях в первую декаду XXI века.

Ключевые слова: *неологизм, акроним, заимствования.*

Chalenko J.A.

Formation and usage of neologisms in the French language in the first decade of the 21st (based on the press and dictionaries)

This article investigates current ways of neologisms' formation, loanwords, acronyms, and notions as "belgicism", "quebecanism". It describes their appearance and usage in the French press. The expansion dynamics of vocabulary reflected in the main French dictionary editions of the first decade of XXI century is observed.

Key words: *neologism, acronym, loanwords.*

УДК 821.222.1

Черенкова Д., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ В. МАЯКОВСЬКОГО ПЕРСЬКОЮ МОВОЮ

Статтю привячено питанням лексико-семантичних та стилістичних особливостей перськомовних перекладів поезій В. Маяковського. Аналізується процес пошуку стилістично адекватних